

Аннотация. Статья посвящена проблеме создания экологических троп на территории Украины и их использования в процессе экологического воспитания учеников и взрослого населения. Описана история создания, биологические особенности дендрологического парка «Сатановская жемчужина». Охарактеризован маршрут экологической тропы «Сатановская жемчужина», проложенной по территории дендропарка. Определены остановки маршрута. Для каждой остановки приведено содержание информации, с которой знакомят учеников, дан ориентировочный перечень практических заданий, направленных на организацию природо-исследовательской и природоохранной работы школьников.

Ключевые слова: экологическая тропа, экологическое воспитание, дендропарк «Сатановская жемчужина».

Summary. The paper is devoted to the problem of creating ecological pathways on the territory of Ukraine and their use in ecological education of schoolchildren and adults. The history of creation the dendrological park Park “Satanivska pearl”, its biological characteristics are described. The route of the ecological pathway “Satanovsky pearl”, laid on the territory of the park, is characterized. Several stops on the route are defined.

The first stop is devoted to the history of the dendrological park. Next stop reveals the features and peculiarities of the flora and fauna of the Park. Students ' attention is focused on the value of water resources of the park. Particular attention is paid to the sources of mineral water which are three.

At each stop practical exercises aimed at the organization of nature protection of schoolchildren are provided. All the tasks include research work, other ones are directed for the nature protection. Tours along ecological pathways can be arranged as for schoolchildren as for adults.

The work on the eco pathways is essential for enrichment of schoolchildren with environmental knowledge, for the development of their care, the formation in them love for nature and respect for flora and fauna.

Key words: ecological pathway, environmental education, schoolchildren, dendrological park “Satanivska perl”.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2017

П. В. Кіндрат, В. К. Кіндрат, С. В. Семенович

УПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ З ОЗДОРОВЧОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ: НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу реалізації національної стратегії з оздоровчої рухової активності. Проаналізовано зміст відповідних нормативних документів. Встановлено особливості та визначено перспективи щодо ефективного і повноцінного впровадження їх у дію.

Ключові слова: оздоровча рухова активність, національна стратегія, фізичне здоров'я.

Постановка проблеми. Тривалий час питання здоров'я громадян як елементу державної політики, спрямованої на забезпечення національних інтересів, мало здебільшого галузевий характер і реалізовувалося в рамках професійної та військової підготовки. Розвиток спорту та перенесення досліджень, здійснених у рамках підготовки спортсменів на повсякденне життя, дозволило виявити залежності між фізичним станом людини й ефективністю здійснюваної нею професійної діяльності, а також окреслити напрямки та методи покращення фізичного стану здоров'я. Розвиток комп'ютерних і комунікаційних технологій, а також засобів автоматизації у сферах виробництва і послуг, призвели до зменшення повсякденної рухової активності людей. Викликані цими факторами тенденції щодо збільшення кількості неінфекційних захворювань визначили актуалізацію популяризації і розвитку програм оздоровлення через фізичні вправи на державному рівні. На сьогодні питання підтримки здоров'я громадян визначається одним з основних напрямків суспільної і державної роботи в багатьох країнах світу. Всесвітня організація охорони здоров'я випустила понад 20 рекомендацій щодо рухової активності і здорового способу життя, серед яких і Глобальні рекомендації з рухової активності для здоров'я (2010).

Проблема державної підтримки і популяризації рухової активності для України не нова. За період незалежності приймалися нормативні акти різної юридичної сили, які реалізовувалися на всіх рівнях державного управління. Ефективність реалізації зазначених документів була різною, проте основним їх недоліком було орієнтування, здебільшого, на популяризацію спортивних чи змагальних видів фізичної активності серед молоді, в той час як основною групою населення, що має проблеми зі здоров'ям, викликаних низькою руховою активністю, є люди середнього і старшого віку. Серед відносно успішних проектів можна назвати створення мережі центрів «Спорт для всіх», які покликані здійснювати пропаганду ведення активного способу життя, просвітницьку роботу щодо форм та засобів його здійснення і створення умов для систематичної рухової активності заради зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, побажань та індивідуальних особливостей кожного. Проте нормативне забезпечення їхньої діяльності все ще потребує вдосконалення.

Світовий досвід упровадження програм оздоровчої фізичної активності показав, що для забезпечення їх ефективної реалізації не достатньо зосереджувати зусилля виключно в рамках проектів, які здійснюються окремими організаціями. Вони мають взаємодіюватися і отримувати підтримку на всіх напрямках взаємодії людини і суспільства. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (далі: Національна стратегія) покликана встановити пріоритетні напрямки

здійснення державної політики в сфері фізичного оздоровлення нації та забезпечити координацію діяльності усіх учасників для досягнення максимального ефекту. Водночас постає питання про можливість її ефективної і своєчасної реалізації, зокрема і в нормативно-правовому полі.

Метою статті є аналіз нормативного забезпечення Національної стратегії та визначення перспектив та умов її впровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою Національної стратегії є формування у суспільстві умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя для формування здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі. [1] При цьому, визначені в ній завдання можна розділити на групи: нормативні (прийняття і вдосконалення нормативно правових актів, які забезпечать законодавчу підтримку реалізації стратегії), управлінські (побудова і реконструкція інфраструктурних об'єктів, що забезпечують можливість громадянам здійснювати необхідну фізичну активність), суспільні (організація і проведення заходів, спрямованих на популяризацію рухової активності та залучення до участі в них максимальної кількості людей), наукові (розробка нових і перевірка й удосконалення вже існуючих методичних засобів щодо здійснення оцінки фізичного стану громадян та визначення напрямків рухової діяльності для поліпшення стану здоров'я).

Серед 20 завдань Національної стратегії чітко визначений нормативно-правовий характер має лише одне: вдосконалення законодавства щодо підтримки та стимулювання суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, діяльність яких спрямована на заохочення людей до оздоровчої рухової активності. Хоча варто пам'ятати, що держава здійснює свій вплив виключно за допомогою чи на підставі нормативних документів. Тому будь-яка діяльність державних установ і посадовців має опиратися на прийняті постанови і положення, які визначатимуть як повноваження, так і обов'язки виконавців. Унаслідок цього для повноцінної реалізації Національної стратегії має бути розроблено і прийнято цілісний, внутрішньо узгоджений пакет документів.

Для реалізації досліджуваної стратегії передбачалося, що Кабінетом Міністрів України буде щорічно до 1 липня затверджуватися план заходів щодо її реалізації на наступний рік, що дозволить в подальшому уточнити його і прийняти належні нормативні документи органам місцевої влади відповідно до регіональних можливостей і специфіки. На 2017 рік план заходів було прийнято і затверджено лише в вересні 2016. Наслідком стала затримка розроблення і прийняття регіональних планів. Тим не менше, затверджений План заходів на 2017 рік виступає у ролі нормативно-правового акту який визначає послідовність реалізації Національної стратегії і забезпечує її цілісність. Саме його аналіз дозволяє отримати найліпше уявлення про перспективи впровадження в життя завдань Національної стратегії.

Для визначення перспектив слід розглянути основні фактори ризику, які виникають при переході від стратегічного планування до практичної реалізації: відповідність Плану заходів Національній стратегії,

відповідність і доцільність заходів завданням, визначеність відповідальності за реалізацію запланованих заходів.

Для реалізації Національної стратегії в Плані заходів на 2017 рік закладені завдання спрямовані на: інфраструктурного забезпечення для проведення вправ оздоровчої рухової активності, пропаганду і популяризацію активного способу життя, формування методологічного підходу до виявлення проблем у фізичному стані громадян і визначення напрямків для його подальшого усунення. Останнє виступає тією новацією, яка вигідно виділяє її серед інших концепцій і планів запропонованих у попередні роки. Адже, окрім відповіді на споконвічні питання «навіщо?» і «де?», вона покликана відповісти на питання: «як саме» і «в якому обсязі?». М. Дутчак, формулюючи спрямування стратегії з оздоровчої спортивної активності відмічав, що основним питанням, яке має вирішуватися, є «як допомогти людям змінити свою поведінку заради формування здоров'я шляхом використання оздоровчої рухової активності?» [2, С. 49].

Аналізуючи безпосередній зміст Планів заходів на 2017 рік, у першу чергу зауважується скорочення завдань, що вирішуються з 20, представлених в Національній стратегії до 14. Серед відсутніх слід відзначити розроблення і обґрунтування комплексу показників для оцінки рівня фізичного здоров'я різних груп та верств населення та порядку їх оцінки, а також запровадження системи оцінки якості послуг з оздоровчої рухової активності, що надаються відповідними суб'єктами господарської діяльності. І якщо відсутність останнього може бути обумовлена перенесенням його на більш пізні етапи реалізації, то перше, на нашу думку, визначається наріжним каменем ефективного спрямування усієї системи оздоровчої рухової активності. Без якісної системи оцінювання стану фізичного здоров'я неможливо реалізовувати рекомендації щодо оздоровчої рухової активності, які б враховували не лише загальні, а й індивідуальні показники і можливості громадян щодо їх дотримання. На сьогодні як у світі, так і в Україні існує значний масив досліджень, спрямованих на визначення стану фізичного здоров'я людини. Через комплексність і багатогранність власне поняття «здоров'я» вони не завжди відповідають одне одному. Деякі автори не заперечують, що рухова активність є дуже важливим чинником здоров'я, однак стверджують, що «спроби виокремити його як домінуючий фактор забезпечення здоров'я призводять до того, що фактично ігноруються інші ознаки здоров'я і, відповідно, засоби оздоровлення, які є не менш важливими». [3, с. 94] У цьому випадку саме об'ємність напрацьованих з даного питання виступає в ролі стримуючого фактору. Зрозуміло, що вибір конкретної методики чи їх комплексу, видається важким завданням і має бути наслідком наукової дискусії, проте, не вирішеність даної проблеми знижуватиме ефективність реалізації цілої низки заходів у рамках втілення Національної стратегії.

Розглядаючи питання відповідності запланованих заходів завданням слід відзначити, що, незважаючи на інноваційність деяких

елементів, наріжним каменем реалізації як Національної стратегії, так і відповідного плану заходів залишається формування та вдосконалення інфраструктури, яка забезпечить можливість громадянам здійснювати належну рухову активність, а також організація заходів щодо популяризації фізичної культури і спорту. Виходячи з цього, при плануванні заходів на 2017 рік урядовці ставили за мету в першу чергу визначити поточний стан вирішуваних проблем і розпочати обговорення форми та змісту нормативних документів, які визначатимуть необхідність та обсяг виконання вимог забезпечення доступу громадян до здійснення різних видів рухової активності як при побудові чи реконструкції інфраструктурних об'єктів, так і при проведенні агітаційних заходів.

Серед відповідальних за виконання заходів, передбачених у Плані на 2017 рік, числяться: міністерства: молоді і спорту (24 заходи), освіти (12 заходів), охорони здоров'я (6 заходів), регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (3 заходи); державні адміністрації (20 заходів), місцеві органи виконавчої влади (5 заходів), громадські організації фізкультурно-спортивного спрямування (3 заходи). [4] Такий розподіл дозволяє говорити про широту залучення державних та недержавних установ і організацій при реалізації завдань. Будучи в цілому позитивним фактором воно, тим не менше, містить ризики пов'язані з розподілом відповідальності, що може призвести до зменшення ефективності і повноти реалізації окремих заходів. Усунення даних ризиків могло б бути реалізоване при формуванні регіональних планів, в яких відбулася б деталізація запланованих заходів та встановлена відповідальність за реалізацію окремих його етапів чи елементів. Проте огляд прийнятих на даний момент регіональних планів показав, що при їх написанні чиновники обмежилися перенесенням в них завдань і заходів із урядового плану які відносяться до їх компетенції, без необхідних уточнень і конкретизації.

Висновки і перспективи подальших розвідок. На сьогодні основними проблемами реалізації Національної стратегії «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» виступають низька якість інфраструктури для забезпечення і підтримки здійснення рухової активності населенням, а також відсутність уніфікованих підходів щодо визначення рівня фізичного здоров'я громадян та напрямків і обсягів фізичної активності необхідної для усунення наявних проблем.

Нормативне вирішення першої проблеми лежить в площині закріплення стандартів щодо стану спортивних майданчиків та інших інфраструктурних об'єктів і законодавчому зобов'язуванні посадовців враховувати вимоги щодо можливості забезпечення рухової активності при їх створенні чи реконструкції. У той же час друга проблема потребує проведення узагальнення наявного світового досвіду та напрацювань вітчизняних науковців у галузі досліджень фізіології та конкретизації впливу фізичних навантажень та їх обсягу на здоров'я людей різного віку.

Прийняття Національної стратегії і розроблення планів заходів щодо її реалізації у існуючому вигляді слід вважати суттєвим кроком на

шляху до оздоровлення нації. Проте, враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що План заходів щодо реалізації Національної стратегії на 2017 рік не може бути повною мірою реалізований через наявність об'єктивних перешкод та стримуючих факторів. Деякі завдання і заходи внесені в нього лише для відображення загального напрямку проведення необхідних досліджень та напрацювань. Намагаючися максимально реалізувати закладені в Національній стратегії завдання урядовці прописали строки виконання більшості з них до кінця 2017 року, упускаючи з виду, що стратегія розрахована на значно більший проміжок часу. Якщо питання інфраструктури можуть бути вирішені на рівні рішень місцевих органів влади, то питання нормативного закріплення проведення агітаційно-організаційних заходів потребують публічного обговорення (принаймні на рівні громадських організацій фізкультурно-оздоровчого спрямування), а вироблення методологій і стандартів – наукових досліджень. А це, зазвичай, потребує значних часових затрат.

Тому можна стверджувати, що задані строки реалізації в частині випадків не будуть дотримані, або ж заходи будуть реалізовані лише формально. Це породжує проблему цілісності і послідовності реалізації стратегії. З урахуванням того, що власне сама Національна стратегія має доволі узагальнений вигляд, було б доцільно, окрім щорічних планів, розробити загальний план до 2025 року, який не лише визначав би цілі, а й окреслював етапи, які слід здійснити для їх досягнення. Більше того, для забезпечення максимально ефективного використання ресурсів було б доцільно, в першу чергу, визначити і прийняти методологію вимірювання і нормативні показники рухової активності та способів їх поліпшення, а вже відповідно до них розробляти як систему інфраструктурного забезпечення, так і організаційних заходів.

Список використаних джерел:

1. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: Указ Президента / Офіційний вісник Президента України. – № 6. – 2016. – С. 25. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>
2. Дугчак М. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні: передумови, методологічні засади та основні завдання / М. Дугчак // І установча науково-практична конференція «Здоровий спосіб життя, фізична культура, спорт. Актуальні питання спортивної медицини. Реабілітація: фізична, медична, психологічна». – Київ. – 2014. – С. 48-53
3. Міхеєнко О. І. Комплексна методика оцінки рівня здоров'я організму людини / О. І. Міхеєнко // Проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 6. – С. 93-101
4. План заходів на 2017 рік щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року

«Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: Розпорядження Кабінету міністрів України / Урядовий кур'єр. – № 189. – 2016. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/653-2016-p>

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Pro Natsionalnu stratehiiu z ozdorovchoi rukhovoï aktyvnosti v Ukraini na period do 2025 roku «Rukhova aktyvnist – zdorovyï sposib zhyttia – zdorova natsiia»: [About National strategy of improving moving activity in Ukraine till 2025 «Moving Activity – Healthy Living – Healthy Nation»: Presidential Decree / Official Journal of the President of Ukraine. – № 6. – 2016. – 25 S. Access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>] Ukaz Prezydenta / Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy. – № 6. – 2016. – S. 25 Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/42/2016> (in Ukrainian)
2. Dutchak M. Natsionalna stratehiia z ozdorovchoi rukhovoï aktyvnosti v Ukraini: peredumovy, metodolohichni zasady ta osnovni zavdannia [National Strategy for Improving Moving Activity in Ukraine: Background, Methodological Principles and Main Tasks] / M. Dutchak // I ustanovcha naukovo-praktychna konferentsiia «Zdorovyï sposib zhyttia, fizychna kultura, sport. Aktualni pytannia sportyvnoi medytsyny. Reabilitatsiia: fizychna, medychna, psykholohichna». – Kyiv. – 2014. – S. 48-53. (in Ukrainian)
3. Mikheienko O.I. Kompleksna metodyka otsinky rivnia zdorovia orhanizmu liudyny [Comprehensive Assessment Method of Health of the Human Body] / O.I. Mikheienko // Problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2011. – № 6. – S. 93-101. (in Ukrainian)
4. Plan zakhodiv na 2017 rik shchodo realizatsii Natsionalnoi stratehii z ozdorovchoi rukhovoï aktyvnosti v Ukraini na period do 2025 roku «Rukhova aktyvnist – zdorovyï sposib zhyttia – zdorova natsiia»: Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy [Action Plan for 2017 to implement the National Strategy of improving moving activity in Ukraine till 2025 «Moving Activity – Healthy Living – Healthy Nation»: Cabinet of Ministers of Ukraine] / Uriadovyi kurier. – № 189. – 2016. Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/653-2016-r> . (in Ukrainian)

Аннотация. Стаття посвящена аналізу реалізації національної стратегії оздоровительної двигательної активності. Проаналізовано содержание соответствующих нормативных документов. Определено особенности и перспективы относительно эффективного и полноценного ведения их в действие.

Ключевые слова: оздоровительная двигательная активность, национальная стратегия, физическое здоровье.

Summary. The paper is dedicated to analyze the implementation of the national strategy on improving physical activity. The content of the relevant regulations is analyzed. The peculiarities and identified prospects for effective and full implementation of their action are defined.

National strategy on improving physical activity for the period till 2025 “Moving Activity – Healthy Living – Healthy Nation” sets priorities for the state policy in the field of physical rehabilitation of the nation and ensures coordination of all participants to achieve maximum effect. The adoption of the National Strategy and develop action plans to implement it in its current form is an important step towards the improvement of the nation.

Key words: improving physical activity, a national strategy, physical health.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2017

А. П. Панчук, І. В. Панчук

ТУРИСТИЧНА ІНДУСТРІЯ УКРАЇНИ

Анотація. У статті простежуються проблеми, сучасний стан і перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні. Представлені перспективні напрямки розвитку туризму. Зазначається, що туризм сьогодні є не тільки практикою суспільного життя, а й чинником, що впливає на світовий розвиток. Туризм є засобом комунікації та саморозвитку особистості, підвищення рівня освіти та загальної культури шляхом ознайомлення з побутом, традиціями й віруваннями, стилем життя інших народів, культурною спадщиною людства та красою природи. Підвищення рівня культури шляхом культурно-просвітницької та рекреаційної діяльності посилює його соціальну функцію.

Ключові слова: туризм, туристична індустрія, туристичні послуги, туристична політика, діловий туризм, залізничний туризм, дитячо-юнацький туризм, спортивний туризм, екологічний туризм.

Постановка проблеми. Упродовж багатьох століть туризм відіграв велику роль у житті людини, виступаючи насамперед як форма активного відпочинку і спосіб пізнання людиною навколишнього світу. На початку XXI століття значення туризму розширюється до рівня виконання економічних функцій. У зв'язку зі стрімким збільшенням туристичних потоків виникає новий вид господарської діяльності, метою якої є задоволення потреб рекреантів і туристів.

Останніми роками в Україні прийнято низку державних рішень на зміцнення та розширення законодавчої бази з туризму. Туризм визнано одним з пріоритетних напрямків національної культури й економіки. І це повністю погоджується зі світовими тенденціями, які свідчать, що туристична сфера буде індустрією XXI століття.

Мета статті – простежити реалії сучасного українського туризму та його перспективи в недалекому майбутньому.

Аналіз досліджень. Принциповою проблемою сучасного управління індустрією туризму залишається відсутність його чіткого